

Kaip nustatyti, kur prasideda mano psichozės istorija? Nuo tos akimirkos, kai išvydau sūnų?! O gal buvo numatyta anksčiau, įsišaknijusi mano likime, ankstesnėse kartose?!

Mano pirmasis psichozės prisiminimas yra šviesa.

Ryški šviesa. Guliu lovoje. Baltoje, tuščioje ir nykioje palatoje. Apsivilkusi ligoninės marškiniais, kurie liečiasi prie odos ir atrodo lyg popierius. Mėginu pakelti rankas, bet negaliu – mano kūnas supančiotas, rankos surištos. Sunkūs, tamsaus audinio raiščiai, kilpos rėžiasi į odą. Plaštakos sugniaužtos į kumštį. Jose pastebiu plaukų kuokštą. Aplinkui mane – geležinės užuolaidos; jos susitraukia kaip akordeonas.

Mėginu pakelti galvą, tačiau galiu tik pasukti į vieną arba kitą šoną. Pamatau kampe stovintį vyriškį. Jis žiūri į segtuvą. Nešioja dredus ir akinius. Pakelia akis į mane ir švelniai nusišypso.

– Labas, – taria. Jo balsas ramus, žemas.

– Nmandi, – perskaitau ant prisegtos kortelės.

Jis atrodo nusteбęs:

– Taip, aš Nmandi. Slaugytojas. – Ir parodo į krūtinę.

– Ar prisimenate, kaip čia patekote? – klausia.

Papurtau galvą. Nežinau. Lyg pro miglą prisimenu, kaip draskiau drabužius ligoninės priimamajame. Prisimenu mane apėmusį siaubą. Iki šiol ausyse girdžiu riksmus. Atrodo, tai buvo mano pačios rėkimas.

Lūpos išdžiūvusios, mėginu atsikrenkšti. Išgirstu savo balsą. Noriu pajusti ką nors tikra, kas išsklaidytų baimę. Nmandi maloniai žvelgia į mane.

– Ar tikite Dievą? – klausiu.

Jis nutyla ir atrodo susimąstęs.

– Ir taip, ir ne, – atsako. – Bet neprieštarauju.

Prieina arčiau ir paima mane už rankos.

– Ar matote mane? – paklausia.

– Taip, – atsakau. Aš jį matau – tikrąją žodžio prasmę. Jis yra Nmandi – tas, kuris kalba rankomis. Tas, kuris guodžia raudančius ir padeda tiems, kurie bijo. Taip pat žinau, kad jis yra arkangelas Mykolas, atėjęs išlaisvinti mūsų iš demonų.

Psichiatrijos skyriuje nėra laiko taisyklių. Kiekvienas jį skaičiuojame skirtingai. Vieni skaičiuoja dienomis, kiti – savaitėmis ar mėnesiais. Pagaliau yra tokių, kurie apskritai neskaičiuoja, – šioje vietoje jie taip seniai. Skaičiuojantieji dienas yra tie, kurie nenustygsta vietoje ir nuolat vaikšto. Aš – viena iš jų.

Įsispyriau į valdiškas melsvas medžiagines šlepetes su besišypsančiais veidukais. Gavau iš sandėlio, dabar jos – mano branginamas turtas.

Praeinu pro gydytojų stiklinę pertvarą, televizoriaus kambarį, iš kurio sklinda 24 valandas transliuojamos žinios, pro užsiėmimų kambarį su konferencijų stalu, koridorių su ligonių palatomis, kol pasiekiu užrakintas duris, tada apsisuku ir vėl einu atgal.

Tiksliai nežinau, kiek laiko čia esu. Spėju – keletą dienų. Tačiau šiandieną laikau pirmąja diena. Tai pirmoji diena, kai aiškiai suvokiu, kur esu.

Kišenėje laikau sulankstytą popieriaus lapą, į kurį violetiniu flomasteriu surašiau savo tiesas. Tai žodžiai, į kuriuos kabinuosi kaip į tikrovę, tą tikrovę, kurios ilgiuosi. Aš tiek kartų perskaičiau teiginius, kad išmokau kaip maldos žodžius.

Aš – gyva. *Tiesa.*

Esu ištekėjusi už Džeimso. *Tiesa.*

Džeimsas myli mane. *Tiesa.*

Aš turiu sūnų. *Tiesa.*

Mano sūnui – trys mėnesiai. *Tiesa.*

Vyras su sūnumi laukia manęs. *Tiesa.*

Man – pogimdyminė psichozė. *Tiesa.*

Man yra pogimdyminė psichozė. Anksčiau nesupratau, ką reiškia abejoti realybės pojūčiu, prarasti laiko nuovoką. Taikliausias būsenos apibūdinimas – tai akimirkos, kai sapnuoji, bet nežinai, ar esi nubudusi, ar toliau miegi, tik psichozės atveju – kad ir kiek stengtumeis, negali prabusti.

Medicininis psichozės apibrėžimas – tai protinė liga, kai asmuo susiduria su sunkumais nustatyti, kas tikra, o kas ne, tai objektyvios tikrovės pojūčio praradimas. Kol nenustatė diagnozės, apie pogimdyminę psichozę nebuvo nieko girdėjusi. Su nėštumu atsirado ištisas sąrašas dalykų, dėl kurių reikėjo nerimauti, – epiziotomija, prolapsas, preeklampsija. Mane buvo taip užvaldžiusi mintis, kad galiu prarasti savo kūną, jog nė nepamaniau, kad galiu prarasti protą.

Šįryt nubudus atmintis buvo pasidalijusi į fragmentus. Mane užplūdo būtų ir nebūtų praėjusių gyvenimo versijų akimirkos, tarsi būčiau daug kartų spaudinėjusi mygtukus „kopijuoti“ ir „įklijuoti“ atskiras gyvenimo pastraipas.

Palietusi kūną neatpažinau. Nutraukus žindymą, krūtys virto paraudusių, geliančių mazgelių raizgalyne, šonkauliai išsišovę, jatau išsikišusių raktikaulių kraštus. Aš buvau su ligoninės marškiniais, skaudėjo ant riešų paliktas diržų žymės. Plaukai sulipę, keistai surišti – matyt, kas nors juos surišo. Ant rankos nebuvo vestuvinio žiedo. Nejaugi aš neištekėjusi? Buvau tikra, kad esu susituokusi. Prisiminiau nėrinuotą suknelę, rožių ir gebenių puokštę rankose. Bandžiau prisiminti dainą, skambėjusią per mūsų vestuves. Kurias

vestuves? Prisiminiau keletą vestuvių, ir visose jaunikio veidas išsitrynęs.

Vaikštinėdama koridoriais mėginu surasti „molekules“, iš kurių esu sudaryta, surinkti save į dabartį, suvaldyti save.

Kaskart, bandydama prisiminti ką nors iš anksčiau, laikytis to, kas tikra, susiduriu su nesibaigiančiu ciklu, atsikartojančių prisiminimų raizginiu, kur prisiminimai kartojasi, tik vis su kitokia pabaiga.

Prisimenu, kaip gyvenu ir mirštu, vis iš naujo ir iš naujo, kiekvienas gyvenimo tarpsnis, kai reikia priimti sprendimus, pasidalijęs į galimybes.

Sugrįžtu prie savo tiesų. Aš – Ketrina. Esu ištekėjusi už Džeimso. Turiu sūnų.

Žingsnių skaičiavimas padeda pasijusti tvirčiau. Skaičiai yra tikri; paremti linijine logika. Staiga pagalvoju – kad ir kiek žingsnių žengsiu, liksiu tokia pati, toje pačioje vietoje.

Stengiuosi prisiminti, bet iškyla tik atskiros akimirkos.

Prisimenu kūdikį. Mažytį sugniaužtą kumštelį. Jo alsavimą ant rankų.

Prisimenu balkoną Honkonge, kai paraudusio dangaus fone skaičiavau sekundes, klausiausi, kaip viduje vaikštinėja vyras, ir vyčiausi, kad mane pamirš ir nueis miegoti.

Prisimenu, kaip sėdėjome su broliu po klevu, žiūrėjome į besileidžiančius debesis, mėgavomės tylą ir laukėme artėjančių tornadų.

Prisimenu pirmąjį pokalbį su savo vyru. Jo šypseną. Svaiginantį burboną raižyto stiklo taurėje.

Labiausiai bandau prisiminti, kas aš esu.

Psichiatrijos skyriuje esame dvidešimt penki vyrai ir moterys. Čia draudžiama vaikščioti su batais, todėl slampinėjame vienomis kojinių arba su šlepetėmis. Elgiamės taip, lyg būtume laikinai, kaip keleiviai išvykimo terminale. Žmonės ateina ir išeina, su išėinančiaisiais atsisveikiname, o šie pasižada palaikyti ryšį, tačiau visi žinome, kad taip nebus. Ateis nauji žmonės, tyliai prisijungs ir ratas suksis toliau.

Yra tokių, kurie kelia sumaištį, rėkauja, bet į juos nekreipiame dėmesio – to būtų per daug. Jau spėjau priprasti prie rutinos – jaučiuosi, kaip čia buvusi. Sunkiai prisimenu ką nors iš anksčiau; ligoninės ritmas atrodo įprastas.

Nė vienas nekalbame apie gyvenimą už ligoninės ribų; neišsiduodame, kad yra kas nors anapus sienų; egzistuojame atskirai nuo realybės, paklūstame skyriaus taisyklėms. Laikas mums yra sustojęs.

Judame pagal nustatytą dienotvarkę: laukiame eilėje pas gydytoją, kvietimo į valgyklą, laukiame, kada bus išjungtos šviesos.

Negaliu priprasti prie ligoninės kvapo. Jis primena chloruoto, drėgno, tamsaus baseino kvapą. Sienos dažytos rusva spalva, pakraščiuose išklijuotos plytelėmis, panašiai kaip vidurinėje mokykloje. Dažai vietomis atsilupę, sienos dėmėtos.

Skyrius išdėstytas „Y“ forma, su trimis ties viduriu susikertančiais koridoriais. Centre – didžiulė stiklinė pertvara su apskritu stalu. Čia renkasi gydytojai ir kiti personalo

darbuotojai. Stalas atsuktas į abi puses, primena kosminio laivo valdymo pultą. Iš kiekvienos stiklinės pertvaros pusės yra po du – televizoriaus ir užsiėmimų – kambarius su stiklinėmis sienelėmis, kad matytųsi, kas vyksta viduje.

Vienoje stiklinės pertvaros pusėje yra koridorius su palatomis. Jose ligoniai miega. Dieną palatų durys paliekamos atdaros, o naktį uždaromos. Kai kurie ligoniai dieną miega arba sėdi ant lovos. Koridoriuose ant kėdžių sėdi budintys darbuotojai ir naršo išmaniuosius. Kaip suprantu, šie darbuotojai nėra slaugytojai. Jie apsilvilkę civiliais drabužiais. Juos atpažįstame iš ausinių ir segtuvų. Ant kaklo nenešioja tapatybės kortelių; spėju, tam, kad būtų išvengta smaigimo pavojaus. Jų laikysena nenatūrali, atrodo įsitempę, pasirengę bet kurią akimirką šokti į pagalbą.

Mano palata yra kitame koridoriuje. Aš paguldyta į 24 valandas stebimą palatą. Ji yra tiesiai prieš stiklinę pertvarą. Prie mano durų sėdi darbuotojas, kuris pasižymi kiekvieną kartą, kai išeinu iš palatos.

Stiklinėje pertvaroje gydytojai ir darbuotojai sėdi prie kompiuterių arba kalba telefonu. Apsimeta, kad mūsų negirdi, kai beldžiamės į stiklą.

Esu kaip zoologijos sodo gyvūnas, tik šitas zoologijos sodas atvirkščias, ir narvas saugo tuos, kurie yra lauke. Mes, gyvūnai, klaidžiojame be tikslo.

Laukiu, kol atidarys dušą. Stoviu sunėrusi rankas ant krūtinės, kurią peršti ir yra taip ištinusi, jog atrodo tuoj paplūs krauju. Šara, viena iš darbuotojų, linkteli man. Palinkusi virš telefono, ranka parėmusi smakrą.

– Labas rytas, – pasisveikinu.

– Tu į dušą, brangioji? – klausia. Aš linkteliu.

Šara kažką sušnibžda į savo ausinę, pasižymi segtuve, kurį laiko ant kelių, ir vėl sugrįžta prie telefono.

Dušai yra kabinose, kurių durys atsidaro ties koridoriaus viduriu, šalia televizoriaus kambario. Iš viso yra du dušai, atskirti užuolaidomis, bet iš tikrųjų vienu metu gali naudotis tik vienas žmogus. Nedrąsiai stoviu prie durų. Žinau, kad Tamyra pirma eis į dušą, vadinasi, jai teks trumpas karšto vandens ciklas.

Tamyra įsmunka nė nepasisveikinusi. Apsivilkusi aptemptais marškinėliais su užrašu „*Walking Dead*“*. Jai dvidešimt vieneri ir ji laukiasi trečio vaikelio. Tamyra yra iš tų, kurie vieną savaitę paleidžiami, o kitą vėl sugrįžta. Ji pažįsta visus slaugytojus, žino ligonių vardus ir autoritetingai jiems vadovauja. Iš pradžių į mane žiūrėjo įtariai, bet nuo tada, kai pradėjau užleisti rytmetinį dušą ir atiduoti savo deserto porciją, mudvi sutariame geruoju.

Laukdama dušo linguoju nuo kojos ant kojos. Skyriuje nubunda gyvenimas. Matau, kaip pro galines duris, pro kurias mums uždrausta eiti, į stiklinę pertvarą renkasi darbuotojai. Įjungia kompiuterius, išsitraukia dokumentus, atsidaro segtuvus. Sveikinasi vieni su kitais nepakeldami į mus akių.

Tamyra išeina iš dušo neatsisukdama į mano pusę; apsiavusi dušo šlepetėmis, galvą apsvyniojusi rankšluosčiu. Apsivilkusi tais pačiais „*Walking Dead*“ marškinėliais.

Įeinu į dušo kambarį. Sienos išklotos žaliomis plytelėmis; primena sporto salės dušo kambarius, atsiduodančius chloru ir pelėsiomis. Paskubomis nusivelku drabužius ir pasveriu ant praustuvo – daugiau nėra kur jų padėti. Neturiu dušo šlepečių, todėl atsistuju ant sulankstyto rankšluosčio. Vanduo ledinis. Keletą minučių bėga karšto vandens srovė, bet vėliau pasileidžia

* Vaikštantys numirėliai (angl.). (Čia ir toliau vertėjos pastabos.)

šaltas. Kaip galėdama stengiuosi išmasažuoti krūtyse susidariusius mazgelius, bet šaltu vandeniu tai padaryti labai sunku. Netrukus pasijuntu lyg suakmenėjusi.

Paskubomis nusišluostau mažyčiu rankšluostėliu ir įlendu į drabužius. Jų radau savo palatoje šalia durų esančiose lentynose. Nėščiosioms skirtų tamprų, liemenėlių, mano vyro megztinių. Apsivelku pilką megztinį – minkštą, vilnonį, pažįstamo kvapo. Į liemenėlę įsikišu medvilninius tamponėlius, kad nepratekėtų per drabužius. Ant viršaus užsivelku ir užsitraukiu džemperį su kapišonu. Rankas susikišu į kišenes norėdama prisiliesti prie popieriaus lapo, kuriame surašytos mano „tiesos“. Pasijuntu tvirtesnė, lyg laikyčiau talismaną.

Sugrįžtu į palatą, sulankstau rankšluostį ir pasikloju lovą. Patalynės užvalkalai nuo daugybės skalbimų papilkėję, medžiaga šiurkšti, plona.

Palatoje negaliu išbūti ilgiau nei keletą minučių – čia taip drėgna. Išeinu užtrenkdama duris. Imu vaikščioti koridoriumi. Iš kito koridoriaus galo ligoniai pradeda rinktis į valgyklą. Pusryčių laikas.

Valgykla pačiame pagrindinio koridoriaus gale, toli nuo palatų, šalia sunkių dvigubų durų, kurios veikiausiai veda prie išėjimo. Pusryčiai kiekvieną rytą aštuntą valandą. Stovime prie durų, kol jas pagaliau atrakina. Nedideliame kambaryje šeši stalai. Priekyje du darbuotojai dalija padėklus su karštu maistu. Pusryčiams valgome kiaušinieneį iš kiaušinių miltelių, lietinius ir kiaušienos šoninės riekes.

– Tau, širdele, arbatos ar kavos? – klausia Ronis. Jis – vienas mėgstamiausių darbuotojų trumpai skustais plaukais ir plačia šypsena. Tamyra vadina jį savo žmogumi, o jis visada nusijuokia.

– Kavos, – atsakau.

Uodžiu kavos aromata. Užmerkiu akis ir akimirkai prisimenu, kad turiu namus, kažkur kitur esančią vietą. Bandau įsivaizduoti stalą, langus, kaip viskas atrodo, bet negaliu prisiminti, išskyrus kavos kvapą. O tada vėl sugrįžtu. Mano vieta čia, psichiatrijos skyriuje.

Valgykloje ramu; valgome tylėdami. Langai užšalę, stalai sugrūsti, mes priversti stovėti tarp jų ir laukti eilėje. Aplinkui girdėti vien darbuotojų balsai. Stovi sukryžiaavę rankas prie stalų ir prie išėjimo. Kiekvienas su ausine, nukarusia iš ausies.

Per ilgai užsibuvusius palydi piktu žvilgsniu. Pavalgyti turime per pusvalandį, valgome su plonais plastikiniais stalo įrankiais. Pabaigę vienas paskui kitą išsinešdiname. Kas lieka paskutinis, padeda sutvarkyti stalus.

Paprastai paskutinis valgyti baigia Deivas, bet jam tvarkyti nereikia, nes sėdi vežimėlyje. Deivas – benamis, jam per penkiasdešimt, karo veteranas. Turi keturis vaikus. Juodaodis, pratęs krizenti sau po nosimi; vadina save kvatokliu. Didžiąją dienos dalį praleidžia važinėdamas vežimėliu priešais stiklinę pertvarą ir laukdamas, kol jį pastebės koks nors gydytojas ar darbuotojas. Norėdamas ką nors pabrėžti pakyla iš vežimėlio ir dažnai kartoja žodį „gėda“ už tai, kad jam iki šiol neleidžia išeiti. Kartais išvirsta iš vežimėlio ir darbuotojai turi padėti jį atsisėsti.

Aš paimu jam maistą iš valgyklos eilės, nes pačiam per mažai vietos pravažiuoti su vežimėliu, ir jis pasako:

– Ačiū, Keite.

Dėkodamas nežiūri man į akis.

Deivas mane vadina teisininko padėjėja, nes mano, kad su akiniais atrodau protinga, o kai imu rašyti į užrašų knygutę, pritariamai linguoja galvą ir sako:

– Prie darbo, teisininko padėjėja!